

Handläggare: Britt-Marie Ericsson
Telefon: 08-508 21 008

Till
Älvsjö stadsdelsnämnd
2010-08-26

Ändrade riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen i Stockholm

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Charlotte Svensson
Stadsdelsdirektör

Margareta Hamrén
Avdelningschef

Sammanfattning

Från och med 1 augusti 2010 gäller delvis nya regler i tobakslagen och alkohollagen. Förändringarna i tobakslagen innebär bl.a. att det blir straffbart att inte anmäla tobaksförsäljning till kommunen. Kommunen får även ansvar för tillsynen över märkningen av tobaksvarorna. Tidigare låg denna uppgift på Statens folkhälso-institut (FHI).

Justitieombudsmannen (JO) har i beslut 18 december 2009 riktat kritik mot hur provköp genomförts i Karlskrona kommun. Både JO och Folkhälsoinstitutet anser att provköp till tillsynsmetod inte bör tillämpas eftersom det strider mot principen att dolt myndighetsutövning inte bör förekomma. Med anledning av detta föreslår socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden att nuvarande riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen i staden ska förändras.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de föreslagna förändringarna av riktlinjerna för folköls- och tobakstillsynen i staden. Förvaltningen anser dock att ansvaret för utbildningen till handlare även i fortsättningen bör ligga centralt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kansli- och serviceavdelningen och har behandlats i förvaltningsgruppen 2010-08-18.

Bakgrund

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden har godkänt ändrade riktlinjer för folköls- och alkoholtillsynen i Stockholm och överlämnat ärendet till kommunfullmäktige för beslut. Kommunstyrelsen har sänt socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande på remiss till samtliga stadsdelsnämnder samt till stadsledningskontoret. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 27 augusti.

Remissen

Alkohollagen och tobakslagen är sociala skyddslagstiftningar där en åldersgräns på 18 år för försäljning av folköl och tobak utgör en av grunderna. För båda lagstiftningarna finns en skyldighet att anmäla försäljning till kommunen. Handlarna själva är också skyldiga att utöva en egen tillsyn och upprätta s.k. egenkontrollprogram.

Av 3 kap 8 § alkohollagen (AL) framgår att vid försäljning av folköl gäller en åldersgräns på 18 år. Om försäljning sker till underårig finns möjlighet till straffrättsliga påföljder i form av böter eller fängelse i högst sex månader. Den som lämnar ut folkölen ska förvissa sig om mottagarens ålder. Enligt 8 kap 1 § AL är det kommunen och polismyndigheten som utövar tillsynen över servering av och detaljhandel med folköl.

Enligt 12 § tobakslagen (TL) gäller en åldersgräns på 18 år för att få köpa tobaksvara i Sverige. Även försäljning av tobaksvara sker under straffansvar. I tobakslagen finns flera regleringar kring försäljningen. Vid varje försäljningsställe ska det bl.a. finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som inte fyllt 18 år.

För både folköls- och tobaksförsäljningen finns en skyldighet att anmäla försäljningen till kommunen. Handlarna är även skyldiga att bedriva en egenkontroll över verksamheten och ska för detta ändamål upprätta ett särskilt program (egenkontrollprogram).

Stadsdelsnämnderna har tillsyn över försäljningsställen som säljer folköl och tobak och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) svarar för samordning, information, utbildning, konsultativt stöd samt bransch- och myndighetssamverkan. SAN ansvarar även för att följa upp stadsdelsnämndernas tillsynsplaner och svarar även för uttag av tillsynsavgifterna.

Tobakslagen

Från och med den 1 juli 2010 har några nya bestämmelser tillkommit i tobakslagen, vilket innebär en del förändringar för kommunen. Kommunen får möjlighet att meddela försäljningsförbud upp till sex månader för försäljningsställen som säljer tobaksvaror. Kommunen får även ansvar för tillsynen av märkning av tobaksvaror. Tidigare låg den tillsynen på Statens folkhälsoinstitut (FHI). FHI har utfärdat detaljerade föreskrifter för hur varningsmärkningen på tobaksvaror ska vara utformad och vilka texter som får användas. Cigarettförpackningar ska även ha en innehållsdeklaration. Att sälja felaktigt märkta cigaretter är straffbart. Tillsynsmyndighet är polismyndigheten och kommunen. Anmälningsplikten skärps och det blir straffbart att inte anmäla till kommunen att man säljer tobaksvaror. Till anmälan ska egenkontrollprogrammet bifogas.

Alkohollagen

Fr o m den 1 juli 2010 gäller delvis nya bestämmelser i alkohollagen. När det gäller folköl är det få förändringar som genomförs. I lagen står det folköl och inte som tidigare öl. För kommunen gäller att det ska finnas en plan för tillsynen. Anmälningsförfarandet vid försäljning av folköl har förtydligats och anmälan ska lämnas innan försäljningen påbörjas.

Provköp

Justitieombudsmannen (JO) inspekterade i april 2009 socialnämnden i Karlskrona. Granskningen avsåg handläggningen av ärenden enligt alkohollagstiftningen.

Vid granskningen uppmärksammades att nämnden bedrev tillsyn över folkölsförsäljningen genom s.k. provköp. JO konstaterar i beslutet att provköp som tillsynsmetod inte påvisar otillåten försäljning utan endast ger visst stöd för att försäljning sker utan noggrann ålderskontroll. JO anser att provköpen strider mot principen att dolt myndighetsutövning inte bör förekomma. Metoden bör inte användas så länge den inte har stöd i lagstiftningen.

Statens folkhälsoinstitut (FHI) rekommenderar inte längre kommunerna att genomföra provköp som tillsynsmetod för folköls- och tobakstillsynen.

Förslag på riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen i Stockholm stad

Tillsynsbesök

Varje anmält försäljningsställe som säljer folköl och/eller tobak ska få minst ett årligt tillsynsbesök. Försäljningsställen som ligger i närheten av skolor eller där brister konstaterats bör få fler än ett tillsynsbesök per år.

Vid tillsynsbesöket ska tillsynspersonalen:

- Överlämna aktuell information om bestämmelser i tobakslagen/alkohollagen och meddela att mer information och anmälningsblankett finns på hemsidan www.stockholm.se/fot
- Fråga efter registreringsbeviset som bekräftar att försäljningen av folköl och tobak gjorts till kommunen. Försäkra sig om att det är samma juridiska person som bedriver verksamheten.
- Försäkra sig om att försäljningsstället har ett egenkontrollprogram som är anpassat efter verksamhetens behov och förutsättningar. Finns inte något egenkontrollprogram ska handlaren skyndsamt upprätta ett sådant och sända detta till stadsdelsförvaltningen. Förslag på egenkontrollprogram finns på hemsidan www.stockholm.se/fot. Inkommer inget egenkontrollprogram inom en vecka ska ett tillsynsärende inledas.
- Försäkra sig om att det på försäljningsstället finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut tobaksvaror till den som in fyllt 18 år. Uppmärksamma butiken på lämpligheten av att ha åldersdekal för folköl. Tillsynspersonal lämnar vid behov dekaler till butiken.
- Försäkra sig om att lösa cigaretter eller förpackningar med färre än 19 cigaretter inte säljs vid försäljningsstället.
- Försäkra sig om att den marknadsföring som förekommer vid försäljningsstället inte är påträngande, uppsökande eller uppmanar till bruk av

tobak. Kontrollera att det inte finns reklamskyltar utanför försäljningsstället.

- Försäkra sig om att felaktigt märkta tobaksvaror inte säljs.
- Tillsynsbesöket dokumenteras.
- Tillsynspersonalen ska kunna uppvisa tjänstekort vid tillsynen.
- Polismyndigheten erbjuds att vara med vid tillsynsbesök.
- Finns det särskilda problem vid ett försäljningsställe bör tillsynsbesöket genomföras tillsammans med polismyndigheten

Informationsträffar

Minst en gång om året ska stadsdelsförvaltningen bjuda in handlarna till en lokal informationsträff kring försäljningsfrågor. Polismyndigheten ska erbjudas att delta vid dessa träffar.

Stadsdelsförvaltningen ska erbjuda sig att medverka vid personalmöten hos handlarna en gång per år för att informera om de centrala bestämmelserna i alkohollagen och tobakslagen. Tillsynsbesöket kan kombineras med informationsträff för personalen.

Tillsynsärende

Ett tillsynsärende initieras när försäljningsstället har sålt tobaksvara eller folköl till underårig eller på annat sätt överträtt bestämmelse i tobakslagen/alkohollagen där kommunen har tillsynsansvar. Ärendet registreras i ärendehanteringssystemet OL2.

I varje tillsynsärende fattas beslut. För tobaksärenden är besluten antingen att avskryva tillsynsärendet, meddela föreläggande med eller utan vite, förbud med vite samt helt försäljningsförbud upp till sex månader eller meddela varning. För folkölsärenden antingen att avskryva tillsynsärendet, meddela varning eller meddela förbud att sälja folköl (6 eller 12 månader). Besluten fattas i enlighet med delegationsordningen och registreras i OL2.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till de föreslagna förändringarna av riktlinjerna för folköls- och tobakstillsynen i staden. Förvaltningen anser att förslaget att alla anmälningar om folköls- och tobakstillstånd ska göras till socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen (SAF) istället för till respektive stadsdelsförvaltning är bra. Det kommer att underlätta för handlarna som nu har svårt att skilja på vart de ska skicka olika blanketter. Det kommer troligen också att underlätta faktureringen

och uttag av tillsynsavgifter. SAF kan också kontrollera inkomna uppgifter mot bolagsverkets register vilket stadsdelsförvaltningarna inte har möjlighet att göra.

Tidigare låg ansvaret för tillsyn av märkning av tobaksvaror på Folkhälsoinstitutet men enligt de nya riktlinjerna får kommunen tillsammans med polismyndigheten ansvar för den tillsynen, vilket förvaltningen anser är bra, eftersom det inte är bra att dela upp ansvaret för tillsynen av försäljningen av tobaksvaror på flera myndigheter.

I förslaget till nya riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen föreslås att handlarna ska bjudas in till en lokal informationsträff kring folköls- och tobaksfrågor vid vilken även polismyndigheten ska erbjudas vara med. På sikt antas dessa informationsträffar kunna ersätta de utbildningsinsatser som SAF genomfört tillsammans med branschen och polismyndigheten för handlare med personal. Förvaltningen anser att ansvaret för utbildningsinsatserna även i fortsättningen ska ligga centralt som komplement till de lokala informationsträffarna eftersom det är angeläget att alla handlare får samma genomgång av ny lagstiftning, policyfrågor m.m.

Bilaga:
Remissen